

& per quos illa à Deo ipso ad nos profuxerunt, & uberim profluunt. Quod ut explicent, comparant se trami aquae immensae, siue fossae, in qua derivantur aquae immensi fluvii, nec non aquaeductui de Paradiso effluentis. Quae utique similitudines deferviunt bellissimè doctrinae explicandae, quae ad multorum usum exuberet, deriveturque.

Textus enodatus, & de Christo illustratus.

2338 IN Graecis Codicibus una est dumtaxat bimbemis sententia, ita legens: Ego sapientia veluti fossa de fluvio, & veluti aquaeductus exivi in Paradisum. Itaque priora illa verba versu quadragesimo, in Graeco & Syro desiderantur. Tigurina tamen legit: Ego sapientia tota effundo flumina: & quasi fossa e flumine ducta, atque ut aquaeductus in Paradisum pertineo. Syrus verò: Ego sicut fluvius, qui irrigat; & sicut Dioryx aquarum, quae descendit in hortos. Drusus, Ego illa sapientia (cum emphatico articulo) ut fossa ab amne, vel, ut fossa ducta à fluvio. Camerarius pressè: Ex me fluunt rivuli in hortos, sicut canalibus ducuntur aquae.

Græca. Tigurina.

Syrus.

Drusus.

Camera.

Fluvius Dioryx quis?

Rabanus.

2339 Non levis hic inter Expositores disceptatio circa eam lectionem cum Vulgata retinendam: Ego quasi fluvii Dioryx. An Dioryx sit nomen appellativum, an proprium. Proprium esse nomen cuiusdam fluminis, nonnulli credunt. Unde legunt: Ego quasi fluvius Dioryx: alii quasi fluvius Dorix; alii Dorax: & putant esse Araxim, Armeniae amnem. Audi Abbatem Fuldensem Rabanum Maurum. Ego quasi fluvius Dorix. Hunc fluvium quidam historialiter Araxim, amnem Armeniae esse putant, qui ab uno monte cum Euphrate diversa specie oritur. Dicitur autem, quod rapacitate cuncta prosterнат. Unde & cum Alexander eum transgredi vellet ponte fabricato, tanta vi inundavit, ut pontem dirueret. De hoc hujus fluminis præcipiti lapsu, quo per declivia volvitur, & omnia secum aufert impedimenta, loquitur Poëtarum Princeps: Pontem indignatur Araxes. Hæc sententia licet multis displiceat, aliis tamen placet, & probabilis est, uti etiam illa translatio ex vetustis exemplaribus deducta: Ego quasi fluvius vorax: quasi flumen illud Dioryx, siue Araxes multa alia flumina, & fluentia hauriat & peribat: qua ratione Hispanè dicimus de Durio fluvio satis magno & rapido: Iò soi Duero, que todas las aguas bebo.

2340 Communis adhuc existimatio est, vocem Græcam Dioryx esse appellativam, & significare fossam e fluvio deductam, per quam transfertur aqua. Atque ita accipiunt vocem illam omnes translationes proximè datæ; & Lectio nostra Vulgata: Ego quasi fluvii Dioryx, id est, fossa ex magno fluvio deducta, vel quasi fossa aliqua, in qua derivantur aquae immensi fluminis. Unde nonnulli putant, tria illa trames, Dioryx, & aquaeductus, penè unum & idem esse, & significare. Lege Palacium, Jansenium, & Franciscum. Lucam Annotation. 272. ad ea Ecclesiastici verba. Et quidem noster Vulgatus Interpres, trames, & Dioryx pro eodem accipit; nam versu quadragesimo tertio, vocem Græcam Διορυξ, vertit trames.

Illam verò; Et sicut aquaeductus exivi de Paradiso, dicta putaveris cum intuitu ad qua-

tuor flumina Phisonem, Geonem, Tigrim, & Euphratem, quæ e Paradisi terrestris fonte oriebantur, ut universam terram irrigarent. Si autem illa tibi translationes arrideant: Exivi in Paradisum; descendi in hortos: Paradisus, siue hortus erit ille, de quo versu sequenti quadragesimo secundo. Dixi: Rigabo hortum meum plantationum.

2341 Princeps verborum sensus ille mihi est, quem in argumento præfixi. Nec dissentiant Interpretes; imò ei applaudere debent universi, utpote contextui conformior. Audiendus Fuldenis Abbas: Ergo Christus sapientia Dei effudit in mundum flumina doctrinae Evangelicæ, quæ abundantissimè reficiunt & satiant avidas mentes electorum. Palacius verò non dissimiliter: Cum Pater, inquit, flumina Evangelicæ doctrinae per Apostolos effudit in orbem, eadem cum Patre sapientia (Christum intelligit) effundebat juxta id: Pater usque modò operatur, & ego operor. Joan. capite quinto, versu decimo septimo: Interlinealis: Ego sapientia Christus effudi per mundum flumina Evangelii. Jansenius: Ego sapientia copiosam mundo exhibui doctrinam.

2342 Ut verò ostendat Christus, hanc doctrinam Evangelicam oriri à Deo Patre, uti à prima totius sapientiae origine, subdit se esse quasi tramentem aquae immensae de fluvio aliquo magno deductam; seu quasi fluvii Dioryx, quod idem est, nempe quasi alveum vel fossam immensi fluvii: ac demum ut aquaeductum de Paradiso. Christus enim, quæ Deus est, sapientia genita increata, notionalis, personalis, à Patre procedit, & accipit totam ejus essentiam, & attributa, quasi totam primi fluminis immensi aquam; & quasi totum Oceanum deliciarum de illo substantiæ Paternæ Paradiso. Quæ verò homo est, Mundi Magister & Aserior, quasi trames aquae est, quasi fossa vel alveus, & aquaeductus divinitatis, à qua, uti à primario fluvio immensae aquae, omnem suam hausit sapientiam, gratiam, & virtutem, omnem illam doctrinam Evangelicam, quam in homines, & Ecclesiam derivavit; uti apud Joannem c. septimo ipse dicebat: Mea doctrina non est mea, id est, à me non est, sed ejus, qui misit me: quia à Patre eam accepit. Ubi Chrysostomus: Suam dicit, quoniam eam docuerat; non suam autem, quoniam Patris erat doctrina. Sed hoc quod dicit; Non est mea, vehementer ostendit & sui & Patris unam esse doctrinam: ac si diceret: Nihil habeo permutatum, aut diversum; sed ita ago, ut dico, ut non aestimetur aliud quid præter Patrem dicere, vel agere.

2343 Si autem placeat illa Abbatis Fuldenis existimatio de fluvio Dioryx, seu Araxe rapidissimo, arrideat quoque ejusdem Abbatis mystica interpretatio. Sapientia (ait ille) comparat se fluvio rapidissimo, quia doctrina Salvatoris de caelesti prodiens thesauro omnia obstacula errorum atque persecutionum sua velocitate atque fortitudine dirumpit ac frangit, ita ut per ora Prædicatorum in totum orbem largissima, atque latissima distuat. Quam interpretationem bellè illustraveris ejus, quæ diximus supra ad Versum 35. in illustratione textus.

Hic etiam observa cum Palacio. Si cui placeat pro Dioryx intelligere Araxem, jam

Verborum sensus de doctrina Evangelica origine.

Rabanus.

Palacios.

Doctrinam Evangelicam Christi à Patre acceptam ad nos derivavit.

S. Chrysostomus.

Rabanus.

Doctrina Evangelica omnia dirumpit obstacula.

Palacios. textui

Omnis in omni Evangelica doctrina.

textui nostro lux asfertur ex Strabone dicente Araxem olim e suo fonte egressum per campum Araximum effusum, cumque inveniret locum, per quem efflueret, eum campum replevisse, tandem, facto per quem erumperet loco, in Caspium mare excurrisse. Quid lubinde deducit? Ita planè sapientia calum & Angelos velut caelestem campum implevit; inde verò in mare orbis nostri se deriva it; ut sic Jesus incarnata Dei sapientia unus in una Angelorum & hominum schola Doctor esset & Magister; de quo nonnulla diximus supra prima parte, Sectione prima.

S. Petrus Damianus.

Christus orbem per quatuor Evangelistas irrigavit.

2344 Denique ut textui de Christo illustrato nova affulgeat lux, audi sanctum Petrum Damianum sermone decimo quarto de sancto Marco Evangelista. Porrò sicut quatuor flumina ex uno Paradisi fonte procedunt, quæ totius mundi partibus insunt, ita Beati quatuor Evangelistae de Christo, qui fons vite, & origo est sapientiae, quasi totidem gurgites fluunt, & arenaria humanorum cordium arva doctrinae suae fluentis infundunt. Unde vir sapiens Ecclesiastici vigesimo quarto, qui implet quasi Phison, &c. Et paulò post: Ego sapientia effudi flumina, &c. Christus itaque Sapientia Patris, qui de Paradiso per assumptam humanitatis mysterium exivit, hortum suum, id est, Ecclesiam, per quatuor Evangelistas, tanquam per totidem caelestis doctrinae fluvios, irrigavit. Quò spectat illud Ecclesiastici capite primo, versu quinto. Fons sapientiae Verbum Dei in excelsis; & ingressus illius mandata aeterna. Nam sanctus Bernardus sermone de Aquaeductu de sapientia Evangelica explicat, cujus fons est Verbum incarnatum: quod per carnem assumpta ingressum est in orbem, cui dedit mandata aeterna, præcepta nempe Evangelica, quæ ultima & præcipua lex est æternitatis duratura ut quæ cultores suos beatæ æternitati transcriberet.

TEXTUS ILLUSTRATIO

De Beatissima Virgine.

SECTIO VII.

Evangelica doctrina fluxus per Deiparam: ipsa est Christianae sapientiae trames, & aquaeductus.

Deipara Mater fluminum Evangelicorum.

Rupertus.

2345 Spectant quoque procul dubio ad Virginem Matrem illa eadem Siracidis verba, qui Deiparam sic in primis loquentem inducit: Ego sapientia effudi flumina. Vel de præsentis etiam Tota effundo flumina. Utique quasi Mater fluminum; cum Mater sit Incarnatae Sapientiae Jesu, à quo omnis sacra doctrina, totaque ipsa Evangeliorum flumina ortum trahunt, & abundè profluunt, uti à Paradisi fonte quatuor illi celeberrimi fluvii, de quibus supra. Audias hic Rupertum in caput quartum Canticozum, versu decimo quinto. Sicut in initio fons ascendebat de terra, irrigans universam superficiem terrae: sicut, inquam, fluvius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum Paradisum, qui inde dividitur in quatuor capita; sic exte, d terra benedicta, fons ille ascendit, qui apud Deum erat; non initium habens exte, sed d: corde Patris per occultas vias, cum omnibus Scripturis veritatis veniens in te, &

æternum Sapientia fontem faciens in te, atque hoc modo ascendit ex te. Ad quid ascendit? Utique ad irrigandam superficiem terrae, ad instruendam Ecclesiam per universum orbem terrae. Ad hoc, inquam, exte initium accepit sacrum Evangelium, ut per universum mundum spiritualem irriget paradisum. Bellissimè explicat, qua ratione Beata Virgo Mundo effuderit Evangelica flumina; quæ exte scilicet Christum nobis gignens & effundens, sacramenta facta sit omnium divinarum Scripturarum, totiusque Christianae Sapientiae, & doctrinae, quæ ab ipsa initium accepit, & per totum orbem spatiosa est.

2346 Neque hinc abeas, quin observes eum eodem Rupertus ibidem. Aqua supra naturam salsa erant, & amara; ascendendo autem per illam quasi terram mammam, scilicet Paradisiacam terram, versa sunt in dulcedinem, ut irrigarent universam terram superficiem. Et inter aquas ceteras, quæ ex illa mamma dulciores acceperunt, illa flumina Gion, & Phison, Tygris, & Euphrates præcipua sunt. Etenim Lex Mosaica, ejusque doctrina facta valde & amara era; quia onerosa admodum & terribilis, sexcenta & tredecim præcepta continens; minarum atque formidinis servitutis atque timoris lex, ut la. è probat noster Sherlogus ad caput primum Canticozum, versu primo, in explanatione mystica. Ut verò antiqua hæc lex hominibus dulcesceret, depoli à acri falsedine, & amaritudine, & tota novi Testamenti, seu Evangelicæ Legis dilectio, & suavitas in veteri contenta, per orbem universum efflueret; in Deipara per novem menses quasi stagnavit, & ab ea veluti à suavissima terræ mamma, seu Paradisiacæ terræ, ad nos descendit in quatuor Evangelii fluvios divisa: Per illam terram mammam versa sunt in dulcedinem. Ubi enim æternum Dei Verbum, fons sapientiae in excelsis, ex Maria caro factum est, sic ex ea dulcissima misericordiae viscera accepit, ut Evangelicum ejus Verbum totum dulcescat.

2347 Hoc illud esse putaverim, quod nimio desiderio desiderabat divina Sponsa Canticozum primo, versu primo. Osculetur me osculo oris sui, quia meliora sunt ubera tua vino fragrantia unguentis optimis. Ex Hebræo legas: Erudiat me eruditione oris sui. Exoptat Christum Didascalum, qui non jam per Moysis & aliorum Propheatarum ora loquatur, sed ipse ipse, quem illi loquebantur, ipsemet loquatur. Ita Origenes, Bernardus, & alii interpretantur. Dat causam continenter: Quia meliora sunt ubera tua vino fragrantia unguentis optimis. Nonnulli, ut Origenes observat, vertunt: Meliores sunt loquelæ tuæ super vinum. Quod sic præclare Haymo, & ex illo Sanctus Thomas explicant: Per ubera Christi, & dulcedo Evangelii intelligitur, quæ velut lacte nutritur infantia credentium. Vinum austeritatem legis significat: sed ubera Christi meliora sunt vino, quia dulcedo Evangelii melior est austeritate legis. Sed unde, quæso, tanta Evangelicæ doctrinae dulcedo? Unde veteris legis austeritas in suavitate versa? Certè à Maria, & per Mariam, à cujus uberibus & Christus quodammodo ipse & ejus doctrina lacte dulciores fluunt. Alanus enim verba illa refert ad Virginis ubera, quæ propinarunt lac Christo, de quibus in Evangelio Lucae undecimo; Beatus venter, qui te paravit.

Rupertus.

Vetus Dei doctrina amara nimis, nunc per Mariam lacte dulcescit.

Cant. 1. 46

Dulcedo Evangelii via est ad vitam aeternam.

S. Thomas.

Alanus.